

بانکهای ژاپن؛ بازگشت به دوران رونق

ترجمه و تنظیم: سید محمد ستوده

پیروزی قاطعی دست یافتند، اما با این حال مخالفانش برنامه دولت را در زمینه اصلاحات اقتصادی را محکوم می کنند. این در حالی است که پیروزی اخیر وی می تواند اجرای برنامه های اقتصادی را تسریع نماید. اکنون کوئیزومی درصدد است برنامه های جدیدش را به منصفه ظهور برساند که از جمله آنها می توان به

خصوصی سازی سیستم پستی ژاپن اشاره کرد. این پیشنهاد جنجال برانگیز یکبار از سوی مجلس مشاوران (سنا) ژاپن رد شد و باعث گردید کوئیزومی خواستار برگزاری فوری انتخابات پارلمانی شود.

اگر در نهایت طرح مذکور عملی شود، سه تریلیون دلار از منابع ملت ژاپن در اختیار بخش خصوصی قرار خواهد گرفت و موجب تقویت هر چه بیشتر این بخش و بهبود عملکرد اقتصادی آن کشور می گردد؛ اقتصادی که در سالیان اخیر با رکود دست و پنجه نرم می کند.

اما در پس زمینه این قضیه رمز و راز پیروزی کوئیزومی را می توان مشاهده کرد. تحلیل گران معتقدند اگر کوئیزومی نتواند رأی دهندگان را متقاعد کند که اجرای اصلاحات اقتصادی اخیر در سراسر کشور می تواند به بازسازی کلی نظام مالی ژاپن بینجامد، آنان تصمیم خواهند گرفت کوئیزومی را از اریکه قدرت به زیر بکشند. برای مثال اصلاح سیستم پستی دولتی ژاپن مستلزم بازنگری های مالی است که عواقب ناهنجاری در پی خواهد داشت.

البته هم اکنون کوئیزومی و طرفداران پروپاقرص وی توانسته اند در صحنه سیاست به موفقیت های قابل توجهی دست یابند. نتیجه حوادث اخیر این است که اقتصاد ژاپن دچار تحولات اساسی گشته و از یک اقتصاد

از سوی دیگر بر مبنای سیاست آزادسازی اقتصادی در اواخر دهه ۱۹۷۰ دولت نیز مجاز شد اوراق قرضه منتشر کند. این امر موجب گردید مردم ژاپن فرصتی به دست

آوردند تا پس اندازهای خود را در بازارهای سودآور اوراق قرضه دولتی و غیردولتی به جای سپرده گذاری در بانک سرمایه گذاری کنند. در نتیجه وضعیت بانک ها روزبه روز بدتر شد. بدین ترتیب، تا نیمه دهه ۱۹۸۰ کلیه محدودیت ها در خصوص انواع مختلف سرمایه گذاری رفع شد. تحولات چشمگیر در نظام مالی سبب شد که ابزارهای جدید فراوانی از قبیل «بازارهای جدید اوراق بازرگانی» در اختیار شرکت های بزرگ ژاپنی برای تأمین نقدینگی قرار گیرد. در پی معضلات و گرفتاری هایی که پس از ترکیدن حباب اقتصادی ژاپن در سال ۱۹۹۱ رخ داد، مدیریت منابع مالی بانک ها به شدت دچار بحران گردید و میزان وام های مشکوک الوصول بانک های بزرگ ژاپن به رکورد تاریخی رسید. در نتیجه قانون اصلاح سیستم مالی ژاپن در سال ۱۹۹۲ تصویب شد و راه را برای اصلاحات هر چه بیشتر در صنعت بانکداری هموار کرد. به دنبال روی کار آمدن دولت «کوئیزومی» تصمیم گرفته شد تا موسسات مالی دولتی به ویژه سیستم پست مالی ژاپن خصوصی شود و اخیراً مجلس این کشور نیز لایحه مذکور را تصویب نمود.

جونو چیرو کوئیزومی نخست وزیر ژاپن و حزب متبوعش در انتخابات پارلمانی سال گذشته میلادی به

«از سال ۱۹۹۰ برای بیش از یک دهه صنعت بانکداری ژاپن گرفتار حجم وسیعی از وام های مشکوک الوصول و نیز کاهش مداوم ارزش دارایی ها بود. در حالیکه بانک های ژاپن پس از پایان جنگ جهانی دوم نقش عمده ای در توسعه اقتصادی این کشور در حد فاصل سال های ۱۹۷۳-۱۹۴۵ ایفا کردند، طی این دوره بانک های ژاپنی مسئولیت تأمین مالی شرکت های تازه تاسیس را بر عهده داشتند. اما این روند در دهه ۱۹۷۰ متحول شد؛ زیرا در آن دوران اصلاحات عمده ای در بخش مالی ژاپن صورت گرفت. براساس برنامه اصلاحات، بخش عمده اعطای تسهیلات که از سوی بانک های بزرگ به شرکت های معتبر تخصیص می یافت، دستخوش تغییر شد و بانک ها تسهیلات ارزان قیمت خود را به صورت اوراق قرضه و سهام به شرکت های بازرگانی خارجی ارائه کردند. این امر باعث شد استقلال بانک ها برای برآورده ساختن نیازهای مالی شان به میزان چشمگیری کاهش یابد. از آنجایی که شرکت های بازرگانی خود مجاز به انتشار اوراق قرضه شدند، در نتیجه نقش بانک ها به عنوان تأمین کننده اصلی منابع شرکت های تجاری کم رنگ شد.

در صورت خصوصی سازی سیستم پستی ژاپن سه تریلیون دلار از منابع ملت ژاپن در اختیار بخش خصوصی قرار می گیرد

بیم آن می رفت تجار بزرگ به جای ژاپن، آمریکا را کانون فعالیت های بازرگانی خود قرار دهند و سرمایه داران بزرگ را به سمت خود جلب کنند. لذا طی سال های یادشده، بازار بورس توکیو با رشد سرسام آوری رو به رو شد. اما با گذشت زمان کاخ آرزوهای چشم بادامی ها فرو ریخت. شاخص سهام نیکئی (NIKKEI) از رقم ۳۹ هزار واحد در دسامبر ۱۹۸۹ به ۷۳۰۴ واحد در آوریل سال ۲۰۰۳ سقوط کرد. همچنین ارزش دارایی ها به نحو اعجاب آوری کاهش یافت و پدیده تورم زدایی به وقوع پیوست. این پدیده موجب شد سود شرکت ها به طرز چشمگیری کاهش یابد و در نتیجه کاهش میزان مصرف، شاخص میزان خرده فروشی نیز با رکود قابل توجهی مواجه شود. زمانی که کمپانی های بزرگ نتوانستند بدهی های خود را به موقع بازپرداخت کنند، بانک های طرف معامله آنان نیز با مشکلات عدیده ای مواجه شدند و در نتیجه بحران ازدیاد نسبت وام های مشکوک الوصول به وجود آمد.

طی سال های ۹۹-۱۹۹۸ کل نظام بانکداری ژاپن با مشکل بدهی های سوخت شده دست و پنجه نرم می کرد. آنگاه دولت ژاپن تصمیم گرفت دست به

اکنون بخش عمده ای از بانک های این کشور از روند سودآوری قابل توجهی برخوردار شده اند

اقداماتی بزند و بسیاری از موسسات مالی بزرگ ژاپن را از وضعیت بحران مالی خارج سازد. از جمله این موسسات می توان به بانک «LTCC» اشاره کرد. بانک مذکور یکی از بانک هایی بود که پس از جنگ جهانی دوم در بازسازی ژاپن نقش به سزایی ایفاء کرده است. در خصوص بحران اخیر نظام بانکی ژاپن، برای این که دولت بتواند اوضاع را تحت کنترل در آورد، غلبه بر مسائل و مشکلات عدیده ای ضروری به نظر می رسید. یکی از مسائل این بود که مؤسسات نظارتی دولت ژاپن در خصوص روابطشان با بانک ها از شهرت مناسبی برخوردار نبودند. این روابط آن قدر مشکوک بود که در سال ۱۹۹۸ چند تن از مقامات وزارت دارایی ژاپن به جرم اقدامات غیرقانونی و به اتهام تخلف در زمینه حساسی بانک ها و گرفتن رشوه از مقامات بانکی دستگیر شدند. اما با روی کار آمدن آقای «تاکه ناکا»-پروفسور دانشگاه Keio university به عنوان رئیس «موسسه خدمات مالی» اوضاع دگرگون شد؛ زیر او هیچ گونه ارتباطی با حزب حاکم لیبرال دموکرات ژاپن ندارد. او بانک های بزرگ را مجبور کرد وام های مشکوک الوصول را از لیست دارایی های خود حذف و روابطشان را با شرکت هایی که نتوانسته بودند بدهی های خود را به موقع بازپرداخت نمایند، قطع کنند. «موسسه خدمات مالی» ژاپن به عنوان یک ناظر بخش بانکداری ژاپن طی سال ۲۰۰۰ از وزارت دارایی این کشور جدا شده و در سیاست های نظارتی خود رژیم بازرسی بسیار سخت گیرانه ای را اعمال می کند.

ظاهراً «رهیافت سخت گیرانه جدید موثر بوده است. اکنون به طور کلی بانک های بزرگ ژاپنی از موقعیت مالی خوبی برخوردار شده اند و می توان گفت آنچه که برای این بانک ها پیش آمده به طور قطع بر اقتصاد ژاپن به عنوان یک بنگاه بزرگ تجاری تأثیرات مثبتی نهاده است. بدین ترتیب با در نظر گرفتن این که در حال حاضر منابع مالی، بیشتر به شرکت هایی اعطاء می شود که از سودآوری بالایی برخوردارند، در نتیجه این امر می تواند منجر به رشد بالای اقتصادی و مطلوب ژاپن گردد و نهایتاً تراز تجاری شرکت ها از وضعیت مناسبی برخوردار شود.

بر اساس آخرین آمارهای صندوق بین المللی پول در زمینه رشد اقتصادی ژاپن در سال ۲۰۰۵ پیش بینی می شود رشد اقتصادی این کشور از ۰/۹ درصد به ۷/۸ درصد ارتقاء یابد. در ضمن میزان وام دهی بانک ها نیز با ۰/۲ درصد افزایش مواجه شده است که این اولین افزایش از اکتبر تاکنون به شمار می رود. از سوی دیگر قیمت های زمین در توکیو پس از ۱۳ سال کاهش بی دربی اکنون مجدداً

شبه موسیالیستی که در آن تخصیص اعتبارات عمدتاً دلائل سیاسی داشته و اغلب به شرکت های بزرگ می رسد، به اقتصادی تبدیل شود که در آن به طور فزاینده ای سرمایه و نیروی کار جذب کمپانی هایی می شود که بتوانند بهترین محصولات را تولید نموده و از بالاترین میزان سودآوری برخوردار گردند. امروزه بانک های ژاپنی نسبت به گذشته بسیار سنجیده تر عمل می کنند و در زمینه اعطای تسهیلات دیگر با دخالت های فراوان دولت در امور بانکی مواجه نیستند. در نتیجه سیستم مالی ژاپن نسبت به ۱۵ سال قبل بسیار سالم تر گشته است. «تیری پورت» مدیر عامل بانک «شین سی» می گوید: دولت ژاپن معتقد است مسائلی که برای بانک های این کشور طی سال های اخیر به وجود آمده ناشی از اشکالات ساختاری است که دست به دست هم داده اند و در اقتصاد ژاپن اختلال اساسی ایجاد کرده اند. بنابراین برای حل آنها باید اصلاحات ساختاری در سیستم مالی انجام گیرد.

وی می افزاید: اجرای اصلاحات ساختاری در اقتصاد ژاپن نتایج مطلوبی به بار آورده است و اکنون در موقعیت مناسب تری قرار گرفته ایم.

«ترو نو یو مائه دا» رئیس گروه مالی «میزوهو» می گوید: شما به یاد دارید سیستم مالی ژاپن در گذشته تاجه اندازه نابسامان بود، ولی اکنون اوضاع اقتصادی تا حد قابل قبولی سامان یافته است. او در مجمع اقتصادی ژاپن که در ماه مه سال ۲۰۰۵ برگزار شد، افزود: ما بالاخره توانستیم خود را از مهلکه ای که در آن افتاده بودیم، نجات دهیم.

درست چند روز قبل از سخنان وی چهار بانک بزرگ ژاپنی اعلام کردند نسبت وام های سوخت شده به کل وام ها در پایان ماه مارس سال ۲۰۰۵ به ۲/۹ درصد رسیده است. این نسبت در سال ۲۰۰۱ حدود ۹ درصد گزارش شده بود. باید در نظر داشت هدف اعلام شده در برنامه وزیر دارایی دولت ژاپن اعلام رساندن نسبت این وام ها به ۴/۱ درصد است. در صورتی که دولت کوئیزومی نتواند بحران نظام بانکی ژاپن را حل نماید، آنگاه نخواهد توانست وجهه سیاسی لازم برای درهم شکستن انحصار سیستم پستی ژاپن را به دست آورد.

در ژاپن، برای دهه های متوالی، بانک ها به طور سنتی روابط حسنه ای با شرکت های بزرگ بین المللی برقرار کرده بودند و شرکت های یادشده نیز از این طریق می توانستند وام های ارزان قیمت از بانک ها دریافت کنند و بر ارزش سهام خود بیافزایند.

در دهه ۱۹۸۰ بانک های ژاپنی به سرعت منابع مالی شرکت های بزرگ بین المللی را تامین می کردند؛ زیرا

با افزایش مواجه شده و شاخص بورس توکیو به بالاترین میزان خود از سال ۲۰۰۱ تاکنون رسیده است. «سوسومو کاتو» اقتصاددان ارشد موسسه لهمان برادرز می گوید: اکنون دوران رونق اقتصادی ژاپن فرارسیده است، اما با این وجود هنوز ریسک های فراوانی وجود دارد. هر چه هست زیرساخت های بنیادین اقتصاد بهبود یافته است.

در جستجوی سود بیشتر

سیاست دولت ژاپن در راستای اجتناب از حمایت بی چون و چرا از بانک ها و شرکت های بزرگ اثرات مثبت و منافع قابل توجه دیگری را نیز به همراه داشته است که از جمله می توان به خرید سهام و تملک شرکت های ژاپنی از سوی سرمایه گذاران خارجی اشاره کرد. به عنوان یکی از معاملات عمده در این خصوص می توان به تملک بانک «LTCB» ژاپن از سوی شرکت نیویورکی

سرمایه گذاری های کلان دست بزنند. لازم به ذکر است شاخص Topix که معرف فعالیت بانک های پذیرفته شده در بورس نیویورک است در ماه سپتامبر نسبت به ماه مشابه سال قبل ۱۷ درصد افزایش نشان می دهد. همچنین شاخص «نیکی ۲۲۵» نیز نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۲ درصد رشد داشته است. تمامی تحولات فوق، بانک های بزرگ ژاپنی را ترغیب کرده است فرصت های از دست رفته را به نحو مناسبی جبران نمایند. به عنوان مثال آن ها تصمیم گرفته اند در سیاست اعطای تسهیلات به شرکت ها به حداقل سود راضی شوند تا بدین ترتیب بتوانند فعالیت هایی نظیر تسهیلات رهنی اعطای وام به اشخاص حقیقی و نیز فعالیت در زمینه کارت های اعتباری را افزایش دهند.

«تیسوکه کیتایاما» رئیس جدید گروه مالی «سومیتومو میتسویی فایننشال گروپ» در ماه جولای به گزارشگران گفت: برای این که بتوانیم توان مالی خود را به نحو مطلوبی سروسامان بخشیم باید مبالغ فراوانی در زمینه های مختلف تجاری صرف نماییم. ما اکنون مجبوریم برای بقاء در بازار، به تحولاتی که اخیراً در بازار رخ داده، واکنش های مناسبی نشان دهیم. اکنون مسلماً فضای مطلوبی برای رشد بخش خرده فروشی وجود دارد، زیرا دیگر مشتریان بانک ها همانند سابق روابطشان با بانک ها تیره نیست و اعتمادشان مجدداً جلب شده است. بنابراین بایستی در پاسخ به این تحولات و در رقابت با بانک های بین المللی، بانک های ژاپنی از بانکداری اینترنتی، ماشین های خودپرداز و دیگر فعالیت های نوین بانکداری بیشتر استفاده کنند. زیرا در غیر این صورت از قافله رقابت با رقبای خارجی باز می مانند. «اریوجی یاسودا» استاد مالیه بین الملل دانشگاه

با افزایش مواجه شده و شاخص بورس توکیو به بالاترین میزان خود از سال ۲۰۰۱ تاکنون رسیده است. «سوسومو کاتو» اقتصاددان ارشد موسسه لهمان برادرز می گوید: اکنون دوران رونق اقتصادی ژاپن فرارسیده است، اما با این وجود هنوز ریسک های فراوانی وجود دارد. هر چه هست زیرساخت های بنیادین اقتصاد بهبود یافته است.

در جستجوی سود بیشتر

سیاست دولت ژاپن در راستای اجتناب از حمایت بی چون و چرا از بانک ها و شرکت های بزرگ اثرات مثبت و منافع قابل توجه دیگری را نیز به همراه داشته است که از جمله می توان به خرید سهام و تملک شرکت های ژاپنی از سوی سرمایه گذاران خارجی اشاره کرد. به عنوان یکی از معاملات عمده در این خصوص می توان به تملک بانک «LTCB» ژاپن از سوی شرکت نیویورکی

RipleWood Holdings در سال ۲۰۰۰ اشاره کرد. پس از انجام این معامله بانک یادشده به Shinsei Bank تغییر نام داد.

پس از تحولات یادشده و تقبل اغلب بدهی بانک ها از سوی دولت ژاپن، اکنون بخش عمده ای از بانک های این کشور از روند سودآوری قابل توجهی برخوردار شده اند و براساس تحقیقات یاد شده مشتریان عمدتاً از خدمات این بانک ها ابراز رضایت می کنند. بنابر آخرین گزارش ها، مجموعه دارایی Shinsei Bank تا ژوئن سال ۲۰۰۵ حدود ۶۷۶ میلیارد دلار اعلام شده است. علاوه بر این، بانک های عمده ژاپن از لحاظ گزارش های حسابرسی در وضعیت مطلوبی قرار گرفته اند به نحوی که پیش بینی شده است مجموع حاشیه سود چهار بانک بزرگ ژاپنی (میزوهو، سومیتومو میتسویی فایننشال گروپ، میتسویی توکیو

بانک ها چند سال است که نرخ ثابت حدود یک درصد را برای بهره وام بخش مسکن در نظر گرفته اند. این امر موجبات رونق بازار مسکن را فراهم آورده است

از لحاظ بانکداری خرد چهار بانک بزرگ ژاپن کماکان از دیدگاه رضایت مندی مشتریان براساس نظرسنجی ها از جایگاه مناسبی برخوردار نیستند

هیتوتسو باشی توکیو که در عین حال مدیر شرکت Daiwa Securities نیز هست، می گوید: در شرایط فعلی اولویت اول بانک ها توجه به مسئله سودآوری است. بنابراین توجه به حجم دارایی ها و جمع آوری منابع، دیگر از توجیه اقتصادی لازم برخوردار نیست. اکنون هر یک از مسئولان در پی یافتن بهترین رهیافت برای نیل به مقصود است.

بانک ها همچنین توانسته اند به واسطه لغو برخی قوانین و مقررات از منافع قابل توجهی برخوردار گردند. زمانی که تسهیلات بانکی در بخش مسکن دچار بحران شده بود و مؤسسات بزرگ بیمه ای ژاپن در مضیقه قرار گرفته بودند، حدود ۶۰ درصد فروش صندوق های سرمایه گذاری تامینی از طریق

سیاست دولت ژاپن در راستای اجتناب از حمایت بی چون و چرا از بانک ها و شرکت های بزرگ اثرات مثبت و منافع قابل توجهی به همراه داشته است

شعب بانک ها انجام می گرفت، اما به تازگی مؤسسات اعطای تسهیلات مسکن از سوی دولت مورد پشتیبانی فراوانی قرار گرفته اند؛ به نحوی که زمینه یک رویارویی میان بانک ها و صندوق هایی که تسهیلات خرید رهنی مسکن را ارائه می دهند، فراهم آمده است.

بانک ها در این بین چند سال است که نرخ ثابت حدود یک درصد را برای بهره وام های بخش مسکن خود در نظر گرفته اند. این امر موجبات رونق بازار مسکن را فراهم آورده است. هنوز هم در این حرفه فرصت های فراوانی پیش روی مؤسسات یاد شده قرار دارد. از دسامبر سال گذشته بانک ها مجاز شده اند سهام و اوراق قرضه را از طریق شعب خود و به واسطه پیوندهای مستحکمی که با کارگزاران بورس دارند، به فروش برسانند. بدین ترتیب پیش بینی می شود تا سال ۲۰۰۸ مرزهای صنعت

بانکداری و بیمه از میان برود.

«تدسویا وادا» مدیر بخش بانکداری خرد در «گروه مالی میتسوبیشی توکیو» می گوید: اکنون فعالیت تجاری ژاپن حرکت واقعی خود را آغاز نموده است. اگر چه بازار خدمات مالی آمریکا بسیار بزرگ است، اما بایستی توجه داشت ژاپن نیز از فرصت های تجاری و چشم انداز رشد قابل توجهی برخوردار است. چنانچه بانک های ژاپن بتوانند در اثر سیاست خصوصی سازی دولت کوئیزومی به منابعی که اکنون در اختیار سیستم پستی ژاپن قرار دارد دست یابند - که مقدار این وجوه سه

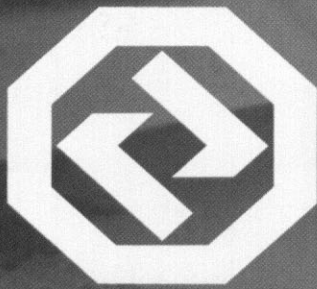

بانک ها مجاز شده اند سهام و اوراق قرضه را از طریق شعب خود و به واسطه پیوندهای مستحکمی که با کارگزاران بورس دارند، به فروش برسانند

تاکنون است. علاوه بر این، بانک میزو هو در ماه اگوست اعلام کرد قصد دارد ۱۰ شعبه جدید خود را تا سال ۲۰۰۹ در خارج افتتاح کند و بدین ترتیب مجموع شعب آن بر ۳۱ شعبه بالغ می شود. با در نظر گرفتن همه این موارد، نمی توان گفت تمامی معضلات و مشکلات بانک های ژاپنی حل شده است. آنان بایستی به تلاش های مضاعفی دست بزنند. از لحاظ بانکداری خرد چهار بانک بزرگ ژاپن کماکان از دیدگاه رضایت مندی مشتریان بر اساس نظرسنجی ها از جایگاه مناسبی برخوردار نیستند و علی رغم موفقیت های شایان توجهی که در این بخش به مرور زمان در گستره تاریخ فراموش خواهد شد، اما بانک ها اکنون خود را برای

دستیابی به موفقیت های جدید مهیا می سازند. اصلاحات اقتصادی دولت نیز به آن ها برای اجرای اقدامات جدید و قرار گرفتن در فرآیند بهبود اوضاع مالی کمک کرده است. برای اولین بار بانک های ژاپنی طی سال های اخیر آن قدر جرات پیدا کرده اند که برنامه های بلند پروازانه خود را به صنعت بانکداری عرضه نمایند. «گروه مالی میتسوبیشی توکیو» به نحوی برنامه ریزی کرده که از لحاظ سودآوری بتواند تا سال ۲۰۰۸ در ردیف یکی از پنج بانک بزرگ جهان قرار گیرد. این هدفی است که تا چندی پیش از سوی رقبای آن تمسخر به آن نگریسته می شد. امروزه بزرگ ترین بانکداران دنیا بایستی نگاهی به بانک های ژاپن بیفکنند و ببینند که از ترازنامه های مناسبی برخوردار شده اند و یکبار دیگر توانسته اند در سطح جهان خود را به عنوان قدرت های اقتصادی مطرح سازند. ●

تریلیون دلار برآورد شده است - آنگاه چشم انداز صنعت بانکداری خرد ژاپن درخشان تر خواهد شد. همچنین بانک های ژاپنی قصد دارند شعب زیادی در آن سوی اقیانوس ها تاسیس نمایند. طبق گزارش موسسه Bain میزان وام دهی بانک های ژاپنی در کشورهای برزیل، روسیه، هند و چین در پایان سال مالی منتهی به مارس ۴۰ درصد افزایش یافته است. همچنین موسسه گلدمن ساکس در گزارش خود آورده است: مجموع تسهیلات اعطایی از سوی بانک های ژاپنی با ۸۴ درصد افزایش نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۱۳۳ میلیارد دلار بالغ گشته است که این مقدار اولین افزایش در وام های خارجی از سال ۱۹۹۷

بانک توسعه صادرات ایران

تسهیلات

بانک توسعه صادرات ایران

به شرکتهای کوچک و

متوسط صادراتی (SME)

EXPORT